

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Strategiaehdotuksen arvot ja tavoitteet ovat hyvin valittuja ja tavoittelemisen arvoisia. Toimeenpanoa varten on kuitenkin syytä toivoa enemmän konkretiaa. Strategia liikkuu varsin yleisellä tasolla, vaikka toimenpiteet sinänsä ovatkin kannatettavia. Tavoitteisiin pääsemistä haastaa sektoria vaivaava taloudellinen resurssipula ja entisestään monella tavoin tämänhetkinen maailmanpoliittinen tilanne. Ajankohtaiset toimintaympäristöön vaikuttavat muutosuus suunnat on huomioitu luvussa 4. (energiakriisi, ilmastonmuutos seurauksineen, pandemia...), vaikkakin Ukrainassa käytävää sotaa ja sen mahdollisia kerrannaisvaikutuksia, joista kaikki eivät liene vielä havaittavissa, ei ole arvioitu.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Kulttuuriperinnön säilyttämisen näkökulmasta on olennaista, että sen suojeleminen ja vaaliminen on kaikkien yhteinen tehtävä. Tässä mielessä erityisesti kunnat tulee tunnistaa keskeisiksi toimijoiksi.

Arkeologisen kulttuuriperinnön säilyttämisen kannalta tärkeää, että muinaismuistolain uudistus tapahtuu tiiviissä vuorovaikutuksessa kulttuuriperintöstrategian laadinnan ja sen toimeenpanon kanssa. Arkeologisen kulttuuriperinnön tulee olla oleellinen ja näkyvä osa kulttuuriperintöstrategiaa varhaisimman kulttuuriperinnön säilymisen turvaamiseksi ja vaalimiseksi.

Ajatus kulttuuriperinnön olemisesta kaikkien saatavilla on kannatettavaa ja strategiassa vahvasti esillä. "Kestävässä yhteiskunnassa huolehditaan, että oikeus kulttuuriperintöön toteutuu." - - "Kulttuuriperintöpalveluiden ja sisältöjen saavutettavuus varmistetaan koko maassa." Tästä seuraa esimerkiksi tarve turvata Kansallisarkiston toimipisteiden toiminta eri puolilla Suomea, myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Arkistoaineistojen alueellinen saatavuus on tärkeää esimerkiksi muun muassa alueiden identiteetin ja tutkimuksen kannalta.

Kommenttinne lukuun 5.1

Kulttuuriperintöaineistojen digitointi on dokumentissa vahvasti läsnä ja sen edistäminen on kannatettavaa. Digitoinnin toteuttamiseen liittyy myös haasteita, joiden syvempää tunnistamista ja huomioimista jää kaipaamaan (nyt on mainittu hiilijalanjälki). Digitointi ei liioin voi olla eikä ole ratkaisu kaikkeen, eivätkä digitaaliset sisällöt korvaa alkuperäisiä objekteja. Digitointi lisää kylläkin saavutettavuutta.

On hyvä, että strategiassa on huomioitu kulttuuriperintöalojen tehtäväkenttien laaja-alaisuus ja se, että alalla tarvitaan monenlaisia taitoja. Esimerkiksi digitointivaatimusten kasvusta johtuen alan toimijoilta edellytetään enenevässä määrin tietoteknisiä ja laitteisiin liittyviä taitoja ja valmiuksia, joiden hallintaan niiden hyödyntämiseksi tulee panostaa. Erityisesti tarve koskee pienempiä toimijoita, joilla ei ole erikseen mahdollisuutta palkata henkilöitä toiminnan eri osa-alueille. Tämä on suurelta osin taloudellinen resurssikysymys.

Kommenttinne lukuun 5.2

Eri sektoreiden, kuten luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelun välisen yhteistyön lisääminen on oleellista. Sen edistäminen mm. hallinnonalojen yhteisten, ennakoivien ja yhteen toimivien tietovarantojen kautta on keskeistä. Toimenpidelinjaus on hyvä kuten myös kulttuuriperinnön tarkasteleminen monitieteisesti.

Kommenttinne lukuun 5.3

Koulujen ja oppilaitosten opetushenkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen kulttuuriperintökasvatuksen teemoihin on erittäin kannatettavaa. Käytäntö on osoittanut, että vaikka opetussuunnitelmiin sisällytettäisiin kulttuuriperintökasvatusta, se saatetaan jättää huomioimatta, mikäli opetushenkilökunnalla ei ole ymmärrystä tai kiinnostusta kulttuuriperintöä kohtaan. Tässä yhteistyön edistäminen korkeakoulujen kanssa olisi kovin suotavaa.

Kommenttinne lukuun 5.4

Tavoitteiden toimenpidelinjaukset ovat kannatettavia. Kulttuuriperinnön rahoituspohjan laajentumiseen liittyen Ukrainan sodan vaikutukset tulevat vaikuttamaan kulttuuriperinnön hoitoon ja siksi on tärkeää, että valtion rahoituksesta ohjataan nykyistä enemmän määrärahoja sen edistämiseksi. Uusiin rahoitusmuotoihin ja paikallisen tason kulttuuriperinnön säilymisen tukemiseksi olisi konkreettisella tasolla ehdottoman tärkeää tunnistaa talkootyö omarahoitusosuutena valtion rahoittamissa avustusmuodoissa. Se edistäisi talkootyön säilymistä mm. aineettoman kulttuuriperinnön osana. Strategian laatimisen yhteydessä tulee myös huolehtia sen toteuttamiseen varattavasta riittävästä resursoinnista.

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

Kunnianhimoisten tavoitteiden toimeenpano edellyttää, että niihin budjetoidaan riittävästi taloudellisia resursseja. Ilman niitä vaarana on, että strategia jää tyhjäksi torsioksi.

Kulttuuriperintö tulisi integroida laajalti yhteiskunnallisen kehittämisen voimavaraksi, sillä kulttuuriperintö on moninainen kokonaisuus, jonka varassa yhteiskunnat ja yhteisöt ovat kehittyneet ja kehittyvät edelleen. Tavoitteeksi tulisi asettaa kulttuuriperintöstrategian läpileikkaava ja holistinen rooli soveltuvien osien lähes kaikessa yhteiskunnallisessa kehittämisessä. Kulttuuriperintö on kansallinen voimavara, joka ei saisi jäädä erilliseksi saarekkeeksi ja tyhjäksi paperiksi. Vain lähestymällä holistisesti kulttuuriperinnön merkitystä, voidaan turvata sen riittävä resursointi.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

Huolestuttavaa on, että kuntien keskeinen merkitys kulttuuriperinnön vaalimisessa jää strategiaehdotuksessa vähälle huomiolle. Kunnat ovat keskeinen toimija kulttuuriperinnön vaalimisen edistämässä tai huomiotta jättämisessä. Kuntien kaavoituksellisesta monopolista johtuvat vaikutukset kulttuuriperintöön tulee ehdottomasti huomioida.

Joitakin ehdotuksen yksityiskohtia jää miettimään. Esimerkiksi intersektionaalisuus on mainittu käsitteenä, joka tuntuu nostetun pintaan ikään kuin irrallisena asiana, samoin kulttuurinen omiminen. Kulttuurisen omimisen kentälle asettuu muun muassa keskustelu Tiernapoikatraditiosta, joka traditio on myös osa kansallista kulttuuriperintöä. Kulttuuriperintöstrategian soisi tavoittelevan objektiivisuutta eikä niinkään nojautuvan ajassa juuri nyt kuumottaviin muodikkaisiin puheenaiheisiin, jotka aiheuttavat mediassa kuohuntaa.

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Kyllä. Toimeenpanosuunnitelma on syytä laatia, koska strategiatasoiset tavoitteet jäävät usein varsin abstrakteiksi ja ylätasoisiksi tahtotiloiksi, jotka eivät aina ankkuroidu todellisuuteen. Toimeenpanosuunnitelmassa on lisäksi mahdollista yksilöidä toteutusten tapoja tai vaihtoehtoja, asettaa välitavoitteita ja aikatauluttaa toteutusta ja seurantaa. Lisäksi toimeenpanosuunnitelmalta olisi lupa odottaa kovasti toivottavaa varojen allokoimista strategian toteutukseen. Suunnitelman laatiminen olisi myös signaali taloudellisten resurssien varaamisesta ja kanavoimisen tarpeesta.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

-

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Teemasta kiinnostunut osallinen.

Ahmas Tarja
Kokkolan kaupunki - K.H.Renlundin museo